

पाचारण रविवार (21 जानेवारी 2018)

हया वर्षी आपल्या वसई धर्मप्रांतामध्ये 'पाचारण' हया विषयावर विशेष भर देऊन चिंतन केले जात आहे. आर्चबिशप फेलिक्स हयांनी 21 जानेवारी 2018 ते 20 जानेवारी 2019 हे वर्ष पाचारण वर्ष म्हणून जाहीर केलेले आहे. धर्मप्रांतात त्या निमित्ते पाचारण या विषयावर बरेच कार्यक्रम व उपक्रम राबविले जातील. पाचारणाबाबत धर्मप्रांतात तसेच संपूर्ण जगभरच्या खिस्तसभेत जी परिस्थिती निर्माण झालेली आहे ती खूप आव्हानात्मक आहे. धर्मगुरु अथवा ब्रतस्थ बनण्यासाठी सेमिनरीत व कॉन्व्हटमध्ये दाखल होणाऱ्यांची संख्या दिवसेंदिवस कमी होत आहे. आपल्या धर्मप्रांतात पुढील 10 वर्षात एकूण 18 धर्मगुरु सेवानिवृत्त होणार आहेत आणि सध्या सेमिनरीत आपल्या धर्मप्रांतासाठी प्रशिक्षण घेत असलेल्या ब्रदरांची संख्या अवधी 4 आहे. पोप फान्सिस हयांनी 2018 हे पाचारणाला वाहिलेले विशेष वर्ष असेल असे म्हटलेले आहे. ऑक्टो 2018 मध्ये होणाऱ्या बिशपांच्या सिनडसाठी त्यांनी 'युवावर्ग :श्रद्धा आणि पाचारण 'हा विषय निवडलेला आहे.

स्त्री – पुरुषांनी आपले अनुकरण करावे यासाठी त्यांना पाचारण करण्याचे कार्य परमेश्वर कधीही थांबवित नाही, हयाची पोप फान्सिस खिस्ती लोकांना आठवण करून देतात. आपण आपोआप घडत जाणाऱ्या घटनांचे बळी नसतो किंवा असंबंध घटनांच्या मालिकेत वावटळीसारखे उडून जाणारे घटक नसतो. उलट आपले जीवन आणि या जगातील आपले अस्तित्व ईश्वरी पाचारणाचे फळ असते. पाचारण, मग ते वैयक्तिक असो की सामुदायिक, हे अद्वितीय असते आणि त्यात विविधता देखील असते. ते जाणून घेण्यासाठी ऐकून घेण्याची, निर्णय घेण्याची, वरून येणाऱ्या शब्दानुसार जीवन जगण्याची गरज असते. अशाने आपले कलागुण विकसित होत जातात. आपण या जगात तारणाचे माध्यम बनत जातो आणि परिपूर्ण आनंदाच्या दिशेने आपली वाटचाल होत राहते.

1. पाचारण म्हणजे नक्की काय असते ?

पाचारण ही संकल्पना समजून घेण्यासाठी पाचारणाचे तीन पैलू समजून घेऊ या.

अ. पाचारण ही परमेश्वराची मौलिक देणगी असते.

येशू म्हणतो, “तुम्ही मला निवडले नाही तर मी तुम्हांला निवडले आहे आणि तुम्हांला नेमले आहे. यात हेतू हा की, तुम्ही जाऊन फळ द्यावे आणि तुमचे फळ टिकावे, आणि तुम्ही पित्याजवळ माझ्या नावाने काही मागितले तर त्याने ते तुम्हांला द्यावे ”(योहान 15: 16). असे म्हणतात की, परमेश्वर पात्र व्यक्तींना बोलावीत नसतो तर ज्यांना तो बोलावीत असतो त्यांना तो पात्र करीत असतो. येशूने म्हटलेले आहे, ‘मी नीतिमानांना नव्हे तर पापी लोकांना

बोलावयास आलो आहे. (मत्तय 9 : 13) हे पाचारण ही परमेश्वराची मुक्त देणगी असते. त्यामुळेच परमेश्वर यिर्मयाला उद्देशून म्हणतो, 'तुझ्या मातेच्या गर्भात तुझी जडणघडण होत होती त्यापूर्वी तू मला ठाऊक होतास, तू जन्मण्याआधीच मी तुला निवडले आहे. मी तुला राष्ट्रांचा प्रकाश असे नेमले आहे. (यिर्मया 1 : 5)

ब. पाचारण हा मानवी प्रतिसाद असते :

पाचारण हे एखादया बी सारखे असते. हे बी कोणत्याही प्रयोगशाळेत तयार करता येत नाहीण ते झाडावर, फळामध्ये असावे लागते. मात्र हे बी आपोआप वाढू शकत नाही. ते जमिनीत पेरावे लागते, त्याची निगा राखावी लागते. त्याला खतपाणी पुरवावे लागते. पाचारण फुलविण्यासाठी आणि त्याव्दारे टिकणारे फळ धारण करण्यासाठी तन मन धन अर्पण करावे लागते. जव्हाला येशूला पाहण्याची इच्छा होती. तेवढी इच्छा असणे पुरेसे नसते. त्यासाठी त्याने जमावाचा अडथळा व आपल्या ठेंगणेपणाचा अडथळा दूर केला. तो उंबराच्या झाडावर चढला. त्याच्या हया परिश्रमाचे फळ त्याला मिळाले. त्याच्या घराण्याला तारण प्राप्त झाले. (लूक 19 : 1 –10)

क. पाचारण ही अखंडितपणे सुरु राहणारी प्रक्रिया असते :

पाचारण हे एका विशिष्ट क्षणाला जरी जाणवत असले तरी ते पूर्णपणे फुलण्याची प्रक्रिया प्रदीर्घकाळ सुरु राहते. लॉरेटो कॉन्वैंट मध्ये कार्य करणाऱ्या सि. ॲग्नेस गॉन्कसा हयांना गोरगरिबांची सेवा करण्याचे पाचारण झाले पुढे त्या मदर तेरेसा बनल्या आणि आज त्या संतपदाला पोहोचल्या आहेत. आता संपूर्ण जगासाठी मध्यस्थी करण्याचे त्यांचे पाचारण पुढे सुरुच राहील.

2. पाचारण कसे फुलवावे ?

या आधी म्हटल्याप्रमाणे पाचारण फुलविण्यासाठी अंतःकरणापासून देवाच्या वाणीकडे लक्ष देणे, निर्णयप्रक्रिया हाती घेणे आणि पाचारणाला साजेसे जीवन जगणे अशा तीन टप्प्यात पाचारण फुलते असे पोप फान्सिस म्हणतात.

अ. अंतःकरणापासून देवाच्या वाणीकडे लक्ष देणे :

पोप म्हणतात, "परमेश्वर आपल्याशी हळूवारपणे बोलत असतो. मात्र आजकालच्या धकाधकीच्या जीवनात एवढा गोंगाट सुरु असतो की 'त्याचा हा क्षीण आवाज त्याखाली दबला जातो. तो ऐकण्यासाठी जिवाचे कान करावे लागतात. आजकाल मनन चिंतन करणे, आपल्या जीवनातील घडामोडींवर मंथन करणे, परमेश्वराच्या प्रेमळ योजनेनुसार धैर्याने आपले कामकाज करीत राहणे आणि योग्य तो निर्णय घेणे दिवसैदिवस अवघड बनत

चालले आहे . ख्रिस्ती लोकांनी आज त्याच्या शब्दाकडे आणि त्याच्या जीवनकथेकडे काळजीपूर्वक लक्ष द्यायला हवे परंतु त्याचबरोबर आपल्या दैनंदिन जीवनातील घडामोर्डींवर बारकाईने लक्ष द्यायला हवे.”

पाणी संथ नसेल तर त्याच्यात आपण जसे आपल्या जीवनाचे प्रतिबिंब पाहू शकत नाही त्याचप्रमाणे शांत राहिल्या वाचून आपण आपल्या अंतःकरणातील घडामोर्डींचा ठाव घेऊ शकत नाही . शांत राहिल्याने ऐकून घेणे शक्य होते व सोपे जाते आजच्या धावपळीच्या जगात आपल्याला इतरांच्या बोलण्याकडे लक्ष द्यायला वेळ नाही . आपल्या दररोजच्या जीवनातील गोष्टी आपण जितक्या स्पष्टपणे पाहू शकतो, ऐकू शकतो किंवा चाचपू शकतो तितकी प्रभूची वाणी स्पष्टपणे ऐकू येत नसते हे आपण सर्वप्रथम ध्यानात घ्यायला हवे . परमेश्वर अगदी हळूवारपणे आणि अलगदपणे कुठलाही गाजावाजा न करता, आपल्या स्वातंश्याला कुठलाच धक्का न लावता आपल्याशी बोलत असतो . त्यामुळे हजारो विचारांनी गच्च भरलेल्या मेंदूला व हृदयाला त्याची मंद वाणी जाणवत असते . शब्द आपल्याला चटकन ऐकू येतात . शांततेच्या गर्भात असलेली प्रभुवाणी ऐकण्यासाठी जिवाचे कान करावे लागतात . केवळ शांत हृदयच शांत परमेश्वराची वाणी ऐकू शकते (तुम्ही शांततेत आणि प्रार्थनेत कसा वेळ घालविता व प्रभूची हाक ऐकून घेण्याचा प्रयत्न करता, त्यावर अनुभवकथन करा)

ब. निर्णय प्रक्रिया हाती घेणे :

आध्यात्मिक बाबतीत एखादा निर्णय घेताना जी निर्णयप्रक्रिया हाती घ्यावी लागते त्याविषयी सांगताना पोप फान्सिस म्हणतात, जीवनातील मूलभूत निवड करण्यासाठी प्रभूशी संवाद साधण्यासाठी, पवित्र आत्म्याची वाणी ऐकून घेण्यासाठी आणि जीवनमार्गाची निवड करण्यासाठी एक विचारप्रक्रिया हाती घ्यावी लागते . ‘माणसाच्या वैयक्तिक जीवनातील आणि हया जगातील घटना परमेश्वराच्या अभिवचनांच्या प्रकाशात तपासून घ्याव्या लागतात . त्यामुळे ख्रिस्ती पाचारणाला एक कांतीकारी पैलू (prophetic dimension) असतो . आपल्या जीवनात जे काही घडत असते त्याचा अर्थ लावण्याची (to read within) कला प्रत्येक ख्रिस्ती व्यक्तीने शिकायला हवी . प्रभू आपल्याला कोणत्या दिशेने वाटचाल करण्यास बोलावीत आहे हे तिने जाणून घ्यायला हवे . अशानेच ती आपले मिशनकार्य करू शकते . ‘असे पोप महोदयांचे म्हणणे आहे . (बिशपांची सिनड ‘युवावर्ग, : श्रधा आणि पाचारण ‘प्रकरण दुसरे क. 2)

आजही आपल्याला अशी प्रकारची निर्णय प्रक्रीया हाती घेण्याची आणि कांतीकारी भूमिका घेण्याची खूप गरज आहे . नकारात्मक विचारसरणी बाजूला सारून प्रभूशी असलेल्या आपल्या नातेसंबंधाने तो वेगवेगळ्या परिस्थितीत, ठिकाणी, मार्गानी आपल्याला कसा बोलावीत असतो ते आपण शोधत राहिले पाहिजे . सॉक्रेटिस हा तत्ववेत्ता म्हणतो, त्याप्रमाणे चिंतनाविना जीवन जगणे व्यर्थ असते . ‘निर्णयप्रक्रिया हे जणू आपल्या जीवनरूपी कारला

असलेले 'हेड लाईट्स 'असतात. त्यामुळे रात्रीच्या वेळी प्रवास करणे शक्य व सोपे असते.
(आपण निर्णयप्रक्रिया कशा प्रकारे हाती घेता त्याविषयी आपला अनुभव सांगा)

क. पाचारणाला साजेसे जीवन जगणे :

'पाचारण हे आजच ठरवायला हवे.' पोप फान्सिस हयांनी पाचारण ही किती तातडीची गरज आहे ते सूचित केलेले आहे. खिस्ती मिशन कार्य हे आताच सुरु व्हायला हवे, मग ते कौटुंबिक जीवनात असो, धर्मगुरुपदाची दीक्षा घेऊन करायचे असो की एखाद्या विशिष्ट जीवनशैलीला वाहून घेऊन करावयचे असो. ते आता व इथेच सुरु व्हायला हवे. 'असे म्हणतात की, अनेक मैत्रिणी असलेला एक विचारवंत निवड प्रक्रियेत एवढा गुंग होऊन गेला की शेवटी लग्न न करता ब्रह्मचारी म्हणूनच मरण पावला. आपण केवळ निर्णय प्रक्रियेच्या पुलावर अडकून पडू नये तर पुढे जाऊन भक्कम निर्णय घ्यायला हवा.

प्रत्येकाला आपले पाचारण निवडायचे असते. परमेश्वराच्या राज्यासाठी समर्पित जीवन जगण्याचा विचार करण्यास व ती देवाची हाक ऐकण्यास आपण घाबरू नये. पूर्णपणे आणि आयुष्यभरासाठी परमेश्वराला आपले जीवन समर्पित करणे आणि स्वतःला आपल्या बंधुभगिनींच्या सेवेसाठी वाहून घेणे ही एक सुंदर गोष्ट आणि महान अशी कृपा असते. त्यासाठी आळस व कंटाळा करून आपण शुभवर्तमानाचा आनंद प्राप्त करून घेऊ शकत नाही. आपण खिडकीजवळ उभे राहून योग्य वेळेची वाट पाहात राहिला आणि आजच निर्णय घेण्याचा धोका पत्करला नाही तर तो आनंद आपल्या हृदयात उत्पन्न होणार नाही.

प्रभूचा शब्द सर्वत्र पसरविण्यासाठी लोकांना त्यांच्या गरजेत मदत करण्यासाठी खिस्तसभेचे मिशनकार्य हाती घेण्याचा निर्णय घेण्यास, देवाची वाणी ऐकण्यास आणि निर्णय प्रक्रिया सुरु करण्यास आपण आपल्या युवा बंधुभगिनींशी सहकार्य करू या. आपल्या वैयक्तिक व कौटुंबिक प्रार्थनेत हा हेतू घेऊ या. कुटुंबे ही पाचारण फुलविणारी सुपीक भूमी आहे आणि तिच्याविषयी खिस्तसभेला मोठी आशा आहे.

सर्व श्रद्धावंतांनी पाचारणाचे सामुदायिक अंग जाणून घ्यावे आणि श्रद्धावंताच्या समुदायांनी धन्य कुमारी मरियेप्रमाणे पवित्र आत्म्याची देणगी स्वीकारावी (पहा, लूक 1 : 35 – 38) खिस्तसभा ही माता आहे. ती पाचारणासाठी सदैव प्रार्थना करते आणि परमेश्वराच्या हाकेला प्रतिसाद देऊ इच्छिणाऱ्यांना प्रशिक्षण देऊन त्यांना सोबत करते. माता म्हणून ती धर्मगुरुपदासाठी व व्रतस्थ जीवनासाठी उमेदवारांची काळजीपूर्वक निवड करते, आणि ज्यांनी इतरांच्या सेवेसाठी आपले संपूर्ण आयुष्य वेचलेले आहे त्यांच्या पाठिशी राहते.

पाचारण हा एक प्रवास आहे. हया प्रवासात असलेल्यांनी खिस्तसभेशी एकनिष्ठ रहावे, धर्मगुरुंना आणि श्रद्धावंतांना ऐक्यभाव, निर्णयप्रक्रिया आणि आध्यात्मिक मार्गदर्शन या बाबतीत पवित्र आत्म्याने भक्कम करावे म्हणून आपण प्रभूकडे प्रार्थना करू या.

(ख्रिस्ती ऐक्य सप्ताह पुस्तिकेत दिलेल्या प्रवचनातून काही मुददे इथे अंतर्भूत करण्याचा प्रयत्न करावा.)